

Masarykova univerzita, Brno, Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy

OV3BP_VOCD/01 Osobnosti českých dějin

Jiří z Poděbrad

Vypracoval: Zbyněk Budný; 457220

Brno, 2017

Jiří z Poděbrad žil a vládl v době během a po husitských válkách, které změnil tvář českých zemí. Husitská revoluce vznikla na učení Jana Husa, který kázal proti církvi, především proti prodávání odpustků a hromadění majetku církví. Za své učení položil život, čímž podnítl vlnu povstání. Války vedly k devastaci českého hospodářství a rozvrácení společnosti. Samotné husitské hnutí bylo rozděleno do mnoha frakcí. Ukončení války zajistilo spojení umírněných husitů s katolickou šlechtou, jejichž spojené síly porazily radikály.

Jiří je přezdíván „husitský král,“ také se jednalo o jediného českého krále, jenž nepocházel z královské dynastie. Byl to obratný diplomat s myšlenkami předbíhající svou dobu, avšak s obtížnou politickou situací jak vně, tak uvnitř království.

Měl dvě ženy. S první, Kunhutou ze Šternberka měl šest dětí, z nichž dvě dcery provdal za vlivné muže. Kateřinu z Poděbrad za Matyáše Korvína, díky čemuž se stala uherskou královnou, a Zdenku Českou za Albrechta III. Saského, stala se saskou vévodkyní. Druhá žena Jiřího Johana z Rožmitálu, se kterou se oženil roku 1450, mu porodila zřejmě pět dětí.

Sám Jiří pocházel z poděbradské linie pánů z Kunštátu. Matka je neznámá, jeho otec Viktorín z Poděbrad byl husitským velitelem, kvůli čemuž umřel v útlém věku dvaceti čtyř let roku 1427. Jiří již v mládí stranil umírněným kališníkům, po jejichž boku se účastnil již ve čtrnácti letech poslední bitvy husitských válek, bitvy u Lipan. Později se stal hejtmanem Boleslavského kraje a vůdčí osobností kališnického hnutí.

Roku 1448 ho opětovný vzestup katolické šlechty proti křehkému míru donutil obsadit Prahu. O čtyři roky později dobyl Tábor a zničil radikální tábory jako politickou skupinu. Prohlásil se správcem království, ve kterém se snažil nastolit pořádek po válkách. Překážkou mu byla Strakonická jednota, což bylo sdružení katolických pánů.

Díky obratné diplomacii byl uznán zemským správcem. Ideálního krále viděl v Ladislavovi Pohrobkovi, vnukovi Zikmunda Lucemburského, který měl nárok na trůn. Setkal se s ním ve Vídni, domluvil podmínky korunovace a Ladislav se stal 28. 10. 1453 českým králem. Jako nezletilý však nemohl vykonávat veškeré povinnosti, a tak moc padla do rukou Jiřímu. Ten udržoval mír, snažil se o rekonstrukci královského majetku, potlačoval vzpoury (například udělováním významných úřadů Rožmberkům, Šternberkům).

Ladislav Pohrobek umírá roku 1457 na leukémii. Již o rok později český zemský sněm volí pod nátlakem, díky slibům či úplatkům Jiřího českým králem. Volby se však neúčastnili

vedlejší země koruny. Jako král byl nábožensky tolerantní, jeho obě manželky dokonce pocházely z katolických rodů.

Večer před svou korunovací se zavázal papežovým poslům k pronásledování kacířů, za které považoval nově vznikající Jednotu bratrskou, papež však měl na mysli veškeré kališníky.

Rakouský král Albrecht VI. Habsburský si nárokoval Moravu, což vedlo k vpádu vojsk české koruny do Rakouska.

Konečně roku 1460 přijímají obě Lužice i Slezsko Jiřího za svého krále.

Díky obratné diplomacii si „husitský král“ naklonil přízeň německého císaře Fridricha III., který mu udělil roku 1459 české země v léno. Jiří mu pomáhal při urovnávání sporů v říši a při vpádu do Rakouska. Toto přátelství však vedlo k zneprátení uherského krále Matyáše Korvína, jemuž dříve pomohl na trůn.

Situace Jiřího se razantně zhoršila ve chvíli, kdy papež Pius II. Začal vymáhat slíbené pronásledování všech kacířů. Český král ho roku 1462 žádal o uznání basilejských kompaktát – dokumentů legalizujících kališnictví vzniklých na konci husitské revoluce. Papež je striktně odmítl se slovy, že je církev nikdy oficiálně neuznala. Král i všichni kališníci se tak stávají kacíři.

Přicházející papežův hněv chtěl Jiří odrazit vytvořením mírové organizace mezi evropskými panovníky. Tyto snahy však ztroskotaly a poslední naději král vložil do rytířské cesty svého švagra Jaroslava Lva z Rožmitálu, který svým vybraným rytířským chováním, nábožensky i národnostně smíšenou družinou a cennými dary pro zahraniční panovníky změnit obraz Čech v evropských očích. Cestu popsal ve svém deníku Václav Šašek z Biříkova. Onen deník se stal inspirací Aloisi Jiráskovi k napsání díla *Z Čech až na konec světa*.

Spor s papežem povzbudil katolickou stranu v Čechách. Pod vedením Zdeňka ze Šternberka se ustavila Jednota Zelenohorská, kterou musel nakonec Jiří porazit vojensky. Vedl také ke klatbě českého království od roku 1466. Papež vyhlásil proti Čechám křížovou výpravu. Do jejího čela se postavil uherský král Matyáš Korvín. V roce 1469 Jiřího vojska obklíčila Matyáše u Vilémova. Jiří Matyáše zajal, ale přijal jeho slib, že už proti němu nebude vystupovat a zprostředkuje mu jednání s papežem. Matyáš ale sliby nedodržel. Vzápětí vpádl s vojskem na Moravu a nechal se částí katolické šlechty zvolit českým králem.

Jiří věděl, že jeho synové se nedostanou na trůn, tak začal jednat s polským králem z rodu Jagellonců o nástupnictví pro jejich dynastii po smrti Jiřího výměnnou za pomoc proti Matyášovi. Roku 1471 však český král uprostřed bojů a jednání umírá. Dodnes je pochován ve Chrámu sv. Víta vedle dalších českých králů.

Ostatky Jiřího z Poděbrad byly podrobeny antropologickému výzkumu, který zjistil, že trpěl nadměrnou vodnatostí a obezitou. To vysvětluje, proč naprostá většina jeho portrétů pochází z doby před třicátým rokem věku. Měl velký žlučový kámen a změny na játrech, měřil kolem 165 centimetrů a v mládí utrpěl zranění obličeje a zlomeniny obou lýtkových kostí, jež mu však dobře srostly.

Hlavním dílem a odkazem „husitského krále“ byla takzvaná „Smlouva o nastolení míru v celém křesťanstvu.“ Skrytě měla sloužit jako obrana proti papežské moci. Jiří se touto myšlenkou inspiroval roku 1460 od svého rádce Antonia Mariniho, který vykonával i diplomatické cesty v rámci smlouvy. Měla zajistit upevnění trvalého míru v křesťanském světě na principu národní svrchovanosti států, nevměšování a řešení sporů mezinárodním soudním tribunálem. Také měla sloužit ke spojení proti turecké hrozbě a vyhnání nekřesťanů z původních křesťanských zemí. Menší státy se měly sloučit ve větší celky (Galie, Itálie...) a každý člen měl mít jeden hlas. Vůdčí role se měla zhostit Francie. Plán však ztroskotal na opomenutí papežské moci. Kvůli tomu smlouvu odmítly Benátky. Burgundsko bylo nepřítelem Francie a uherský král Matyáš měl osobní spory s Jiřím. Smlouvě se tak naklonila pouze německá knížata, francouzský a polský král.

Jiří z Poděbrad ovlivnil soudobou společnost zlepšením podmínek po dlouhých časech husitských válek. Podporoval rozvoj řemesel, obchodu a znovuobnovil těžbu stříbra v Kutné Hoře. Jeho myšlenky náboženské tolerance, především pak diplomatického řešení problémů a udržování míru se dnes projevuje v mezinárodních organizacích jako OSN či Evropská unie.

Zdroje

BOUBÍN, Jaroslav. *Hledání nové Evropy: projekt krále Jiřího*. Praha: Historický ústav, 2015. Práce Historického ústavu AV ČR, v. v. i. Řada A, Monographia. ISBN 978-80-7286-263-4.

Jiří z Poděbrad, husitský král - přítel míru. Vyd. 1. Praha: Národní archiv, 2014. 120 s. ISBN 978-80-7469-019-8.